بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ސެޓިފައިޑް ހުކުމް ކޮޕީ

- **ޝަރީޢަތް ނަންބަރު:** 2023/HC-B12/72
- **އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް:** ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
- **އިސްތިއުނާފަށް ޢަރުޟުކުރި ފަރާތް:** އަލީ މާހިރު / މަހަރެސްމާގެ، ރ.އަލިފުށި
- **މައްސަލައިގެ ބާވަތް:** މަދަނީ މިންގަނޑުން ބަލާއިރު މައްސަލަ ކުރިއަށް ނުގެންދެވޭނެކަމަށް ނިންމި ނިންމުން

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލީސް:

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމް
ފަނޑިޔާރު ހުޒައިފާ މުޙައްމަދު
ފަނޑިޔާރު ދީބާނާޒް ފަހުމީ

ހުކުމް ތާރީޚު: 28 ޖުމާދަލްއޫލާ 1445 / 12 ޑިސެމްބަރު 2023

ހައިކޯޓުގައި ޤަޟިއްޔާ ރަޖިސްޓްރީ ކުރެވުނު ތާރީޚް: 09 ރަބީޢުލްއާޚިރު 1445 / 24 އޮކްޓޫބަރު 2023

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ނިންމުން:

- **ނަންބަރު:** B6(400-2023)/2023/01
- **ނިންމި ތަން:** ކްރިމިނަލް ކޯޓު
- **ބާވަތް:** މަދަނީ މިންގަނޑުން ބަލާއިރު މައްސަލަ ކުރިއަށް ނުގެންދެވޭނެކަމަށް ނިންމި ނިންމުން
- **ހުށަހެޅުނު ތާރީޚް:** 17 ޖުލައި 2023
- **ނިމުނު ތާރީޚް:** 11 އޮކްޓޫބަރު 2023

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
ޙާޟިރުވި ފަރާތުން:
ސްޓޭޓް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޢަލީ އަޙްމަދު
ސީނިއަރ ސްޓޭޓް ޕްރޮސިކިއުޓަރ މަރްޔަމް ޝަރުފާ

އިސްތިއުނާފުގެ ދެވަނަ ފަރާތް
ޢަލީ ޝާހިދު، [illegible]، [illegible]
ޙާޟިރުވި ފަރާތުން: -

[illegible]

[illegible] މުޙައްމަދު ސަލީމުގެ ރައުޔު

މައްސަލައިގެ ތަޢާރުފު

1. މިއީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު B6(400-2023)/2023/01 [illegible] [illegible] ބަލާއިރު މައްސަލަ ކުރިއަށް ނުގެންދެވޭނެކަމަށް ނިންމި ނިންމުން (11 އޮގަސްޓު 2023) އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން (މީގެފަހުން "ދައުލަތް" ނުވަތަ "އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް") ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން ބަލައިގަތް ޤަޟިއްޔާއެކެވެ. މި ޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފުގައި ރައްދުވާފަރާތަކީ، [illegible] [illegible] އަލީ ޝާކިރު[1] (މީގެފަހުން "އިސްތިއުނާފުގައި ރައްދުވާފަރާތް" ނުވަތަ "އަލީ ޝާކިރު") އެވެ.

މައްސަލައިގައި ކަންހިނގާފައިވާގޮތް:

2. ދައުލަތުން، ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖިނާއީ ޤާނޫނު)ގެ 211 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާ ގުޅިގެން، 210 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ 2 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން އަލީ ޝާކިރުގެ މައްޗަށް ވައްކަންކުރުމުގެ ދަޢުވާ 17 ޖުލައި 2023 ވަނަ ދުވަހު ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ.

3. އެ މައްސަލަ ބަލައިގަނެފައިވަނީ އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 400/Cr-C/2023 ގެ ގޮތުގައެވެ. ކޯޓުން ޝަރީޢަތުގެ އިބްތިދާއީ މަރުޙަލާގައި، ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 115 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ދައުލަތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކޯޓުގެ ނަންބަރު B6(400-2023)/2023/01 "[illegible] [illegible] ބަލާއިރު މައްސަލަ ކުރިއަށް ނުގެންދެވޭނެކަމަށް ނިންމި ނިންމުން" އިން [illegible] ނިންމާފައިވެއެވެ. އެ ނިންމުމުގައިވަނީ އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ.

---

[1] ދ.އ.ކ ނަންބަރު A088387

"ދެންފަހެ، އިސްވެ ބަޔާންކުރެވުނު ކަންކަން އެގޮތުގެ މަތިން ހުރުމުން:

1. އަލީ ފާރިދު، ވަޑަރުސްތޫގެ، ހ.ދ.ފުޅިވާގެ މައްޗަށް ދައުލަތުން ކުރި، ވައްކަންކުރުމުގެ ކުށުގެ މި ދައުވާއަކީ، ދައުވާގައި ހިމެނޭ އަސާސީ ކަންކަން ސާބިތުކުރުމަށްޓަކައިވާ ހެކިހެއްޓި ހުރަސްއެޅިދާނެ ދައުލަތުއްދައުވާކުރާފަރާތުން ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކުރުން ހުއްދަ، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 115 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން މި ދައުވާ ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކުރުމަށް ކުރިއަށް ގެންދިއުން ނުވާގޮތަށް ކަނޑައަޅައި،

2. މި ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145/DF/2023/200 (ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ދަޢުވާފޮނުވުމުގެ ނަންބަރު 715/2023/CRC/191) ދައުވާ ހުށަހެޅި ފޯމުން އަލީ ފާރިދުގެ މައްޗަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ވައްކަންކުރުމުގެ ކުށުގެ ދައުވާ، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 115 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން ޝަރީޢަތްކުރުމަށް ކަނޑައަޅައިފީމެވެ."

4. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ މި ނިންމުމާމެދު ހިތްހަމަނުޖެހިގެން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން މި ނިންމުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކުރައްވައިފައެވެ. މި އެދުމަކީ ދެ އިސްތިއުނާފު ބަލައިގަތުމެވެ.

އިސްތިއުނާފުގެ ނުކުތާ

5. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު B6(400-2023)/2023/01 "ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކުރުމަށް ދިން އަމުރު ނުގެންދިއުމަށް ނިންމި ނިންމުން" ނިންމާފައިވަނީ ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފަށްކަމަށްބުނެ، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން އެ ނިންމުން އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް 01 (އެކެއް) ނުކުތާ ހުށަހަޅައި އިސްތިއުނާފުވެރިޔާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ވާހަކަ ދައްކަވާފައެވެ. އެ ނުކުތާ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއަކީ؛

5.1. އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ނިންމުމަކީ ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 115 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އާ ޚިލާފަށް ނިންމާފައިވާ ނިންމުމެއްކަމަށް ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ދެކޭގޮތް:

6. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު B6(400-2023)/2023/01 "މަދަނީ މިންގަނޑުން ބޭރުއިން މައްސަލަ ކުރިއަށް ގެންދަވާނެކަމަށް ނިންމި ނިންމުން" އަކީ ޤާނޫނީ ނިންމުމެއްކަމަށް ކަނޑައަޅައި، އަދި ޝަރީޢަތުގެ މައްޗަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ވައްކަންކުރުމުގެ ކުށުގެ ދަޢުވާ ކުރިއަށް ގެންދެވޭނެކަމަށް ކަނޑައަޅައި، މިއީ މަދަނީ މިންގަނޑުން ކުރިއަށް ގެންދެވުން ދައުލަތަށް ކަމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް އެދިލައްވައެވެ.

ހައިކޯޓުގެ ސަމާޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި ދެފަރާތުން ދެއްކި ވާހަކަތަކުގެ ދިރާސާ

7. އިސްތިއުނާފަށް ނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައި ދައުލަތުން ބުނެފައިވަނީ، އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ނިންމުމުގައި ދަށު ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރު ބަޔާންކުރައްވާފައި ދައުވާގައި ހިމެނޭ އަސާސީ ކަންކަން ސާބިތުކުރުމަށްދައުލަތުން ހުށަހަޅާ ހުށަހަޅާފައިވާ ދައުވާއެއްކަމަށް ނަޒަރުދާރީ ކަމަށްވާއިރު، މި މަރުޙަލާގައި ޤާނޫނު ކަނޑައަޅަންޖެހޭ ހުށަހެޅިފައިވާ ދައުވާއަކީ ކުރަމުން ދައުވާއެއްކަމަށްވާތީއެވެ. އެގޮތުން ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް އޮފީސް ވ. ޢާއިޝަތު ޢަޒީމާ ޝަކޫރު[2] ގެ މައްސަލައިގެ 28 ވަނަ ނުކުތާއަށް ރިޢާޔަތްކޮށް މި މަރުޙަލާގައި ގޮތުން ކަނޑައަޅަންޖެހޭނީ ހުށަހަޅާފައިވާ ހުރިހާ ހެކިތަކަށްބަލައި ޤާނޫނީ ނަތީޖާއަށް ރިޢާޔަތްކޮށްގެންނެވެ ބަޔާންކުރައްވާފައެވެ. މީގެ އިތުރުން ހައިކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. ޙަސަން އިފްހާމް[3] ގެ މައްސަލައިގެ 15 ވަނަ ނުކުތާގައި ދައުލަތުން ދައުވާ ސާބިތުކުރުމަށް ހުށަހެޅި ހެކިތަކަށް ފަރާތްތަކުން ބައްލަވައި، ހުށަހެޅިފައިވާ ދައުވާގައި ކަނޑައެޅި ނުވަތަ އަސާސީ ރުކުނުތައް ގެނެސްދޭން ވަކިއުޞޫލުން ޝަރުޢީގޮތުގެ އެ ދައުވާއަކީ މައްސަލައިގެ ގޮތުން ބަލަންޖެހޭނެ ދައުވާއެއްކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާކަމެވެ. މި މައްސަލައިގައި އަދި ޤާނޫނު ބިނާވެގެން ކަމަށް އިއްވާފައިވާ، ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި އެ އިއްވާފައިވާ ޙުކުމަށް ފުރުޞަތުދީގެންނެވެ، އެ އިއްވާފައިވާ

---

[2] [2022] SC 30

[3] ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު 2019/HC-A/360

ބަޔާނަކީ ހެއްކެއްގެ ގޮތުގައި [illegible] ހުށަހަޅާފައިވާ އެއްޗެއް [illegible]، އެ އިޢުލާނު ބަލައިގަތުމާމެދު ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި ގޮތެއް ކަނޑައެޅިފައިވާކަމަށް ދެކޭކަމަށެވެ. އަދި އެ އިޢުލާނު [illegible] [illegible] އިތުރު ހެކި މައްސަލައިގައި ހުށަހަޅާފައިވާކަމަށެވެ.

8. [illegible] މައްސަލައިގައި ހުށަހެޅިފައިވާ ހައިކޯޓަށް [illegible] [illegible] އަދި [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަދި މައްސަލައިގައި [illegible] [illegible] [illegible] ދައުލަތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދައުލަތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަދި ދައުލަތުން ދަށު ކޯޓަށް ހުށަހެޅި މައްސަލަ ބަލައިން ގެންދެވޭނެކަމަށް ޤަބޫލުކުރާކަމަށެވެ.

އިސްތިއުނާފަށްދެކޮޅު ފަރާތުން ޖަވާބު:

9. ދައުލަތުން ދަށު ކޯޓަށް ހުށަހެޅި މައްސަލަ ބަލައިން ގެންދެވޭނެކަމަށް ޤަބޫލުކުރާކަމަށެވެ.

ޝަރީޢަތުން ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތައް

10. މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފު ބިނާވެފައިވަނީ [illegible] ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 115 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ދައުލަތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ މާއްދާއާ [illegible] އަދި އެ މާއްދާއާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

11. އެގޮތުން، ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 115 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ވަނީ އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ.

> " މި ޤާނޫނުގެ 107 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން ދައުލަތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދައުލަތުން [illegible]، [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]."

12. ހައިކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. ޙަސަން [illegible][4] ޤަޟިއްޔާގެ 15 ވަނަ ނުކުތާގައި [illegible] ދައުވާ ސާބިތު ކުރުމަށް ދައުލަތުން ހުށަހެޅި އެންމެހައި ހެކިތައް ވަޒަންކޮށް [illegible] އެކަށީގެންވާ ޝައްކެއްނެތް މިންވަރަށް ޝަރީޢަތަށް ސާބިތުވޭތޯ ނުވަތަ ނޫންތޯ ބަލަން ނުޖެހޭކަމާއި، ދައުލަތުން ދައުވާ ސާބިތު ކުރުމަށް ހުށަހެޅި ހެކިތަކަށް [illegible] ބަލާއިރު، ހުށަހެޅި [illegible] ދައުވާގައި ބަޔާންކުރާ ކަންކަން ނުވުމަށްވުރެ އެކަންކަން ވުން ގާތްކަމަށް (preponderance of probability) [illegible] ޤަބޫލުކުރެވޭނަމަ، އެ ދައުވާއަކީ މައުޟޫޢީ ގޮތުން ބަލަންޖެހޭނެ ދައުވާއެއް ކަމަށް ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

13. އަދި ހައިކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަލީ [illegible][5] ޤަޟިއްޔާގެ 7 ވަނަ ނުކުތާގައިވެސް މިކަން މިފަދައިން ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. މިގޮތުން، ހައިކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަޙްމަދު [illegible][6] ޤަޟިއްޔާގެ 29 ވަނަ ނުކުތާގައި އަންނަނިވި ފަދައިން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

> "... [illegible] މިގޮތުން:
>
> (ހ) [illegible]...
>
> (ށ) [illegible]

---

[4] ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު 2019/HC-A/360

[5] ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު 2019/HC-A/434

[6] ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު 2022/HC-B12/22

ހުކުމެއް ނެރުމުގެ މަރުޙަލާގައި ސަރަޙައްދުކޮށްދޭން ކަނޑައަޅައިދޭން ކަމަށް ފާހަގަ ކުރައްވާފައި ހުރިއިރު

ގޮތަށް ނިންމުމަށް އިސްކަންދީފައެވެ."

14. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އާއިޝަތު ޒާހިދާ ޤަޟިއްޔާ[7]

ޤަޟިއްޔާގެ 26 އަދި 27 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައިވަނީ އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ.

> "... ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ވަޒީފާ މުޖުތަމަޢުގެ ދައުރު ފޯރުކޮށްދީ ހަރަކާތްތެރިވުމާއި އެންމެހައި ޤާނޫނުތަކާއި
> ޤަވާޢިދުތަކާއި ބަލައި ދަޢުވާކުރުމާއި، އެ ޖިނާއީކަމެއް މުޖުތަމަޢަށް ކުރިމަތިކުރާ ނުރައްކަލުގެ މިންވަރާއި،
> އަދި އެ ނުރައްކަލެއް އެ ޖިނާއީކަމަކުން ޢާއްމު ނިޒާމަށް، އެ މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށް ކުރާ ނުރައްކާ
> އަށް ބަލައި ދަޢުވާކުރުމަށް ނިންމަންވާނެއެވެ. މިގޮތުން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ކޯޓަށް ދަޢުވާ ކުރުމުގެ
> މުޖުތަމަޢުގެ ކުރިއަށް ގެންދެވޭނެ ކަމުގެ ގޮތުގައި ޢަމަލުކުރާނެ ނުވެއެވެ. ދަޢުވާކުރުމުގެ ކުރިމަތީގައި ހުރި
> އަސްލުކަމާއި ޖިނާއީކަމުގެ އެ ދަރަޖަގައި ހިމެނޭ ކަން ދަރަޖަތައް ދަރުމަވަންތަކަން ކަނޑައަޅާ އުސޫލުގެ ދާއިރާތެރެ
> އެކުލެވިގެންވެސް ހުރި ހުރިކަމުގެ ދަޢުވާ ކަނޑައަޅަންވާނެއެވެ.
>
> ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ވަޒީފާ މުޖުތަމަޢުގެ ދައުރު ފޯރުކޮށްދީ ހަރަކާތްތެރިވުމާއި އެންމެހައި ޖިނާއީ
> ދަޢުވާކުރުމާއި ބަލައި ދަޢުވާކުރުމާއި، އެކަމުގައި ހިމެނޭ ކަމަކުން ޖިނާއީކަމަކާއި ގުޅޭ އެންމެހައި
> އެންމެހައި ހުރިހާ ގޮތްތަކެއްވެއެވެ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ވަޒީފާ މުޖުތަމަޢުގެ ދައުރު ފޯރުކޮށްދީ
> ހަރަކާތްތެރިވުމާއި ޖިނާއީކަމަކުން ބޭނުން، މުޖުތަމަޢު ކަނޑައަޅާފައި ހުރި ނުވަތަ ކަމުގެ
> އިޖުތިހާދުގެ ދަރަޖަ ކަނޑައަޅާފައިވާ، މުޖުތަމަޢު ގެއްލުން ސަލާމަތް ކުރިއަށް ގެންގޮސް
> ނިންމަން ކަނޑައެޅުން ފުރިހަމަކޮށްދެވޭނެއެވެ."

15. ޖިނާއީ ޤަޟިއްޔާތަކުގައި ތަޙުޤީޤު ނ ގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަޙްމަދު ޝަރީފް[8]

ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ ދަޢުވާކުރުމުގައި ޖިނާއީގައި ބަޔާންކުރާ ކަންތައް ނުވަތަ ކުރުމުގެ އިޚްތިޔާރު ވަނީ

---

[7] [2022] SC 30

[8] ހައިކޯޓް ނަންބަރު 2023/HC-B12/40

ސާބިތުކުރަން ބޭނުންވާ މިންގަނޑަކީ (preponderance of probability) ބޮޑުމިންވަރުގެ މިންވަރަށް ނޫނީ ހެކި ބޭނުންވާ މިންގަނޑަށްވުރެ (probable cause) މަތީ ދަރަޖައެއްކަމަށާއި، ދައުލަތުން ހުށަހަޅައިފައިވާ ލިޔެކިޔުންތަކުން ފެނިގެންދާ ކަން ހިނގާފައިވާ އިހުތިމާލުގެ ބޭނުމުގައި ސާބިތުކުރަން ކަރާމާތުގެ ވަޒީފާތަކާއި، ދައުލަތުގައި ބެހެއްޓެވި ކަންތައް ނުވަތަ ޢަމަލުތަކެއް ކުރި ސާބިތުކުރަން ބޭނުންވާ މިންގަނޑަށް ވުރެއްވާއި، އެ ހިސާބުން ދައުލަތު ވީތީ ފުރިހަމަ މައްޗަށް އެ ދައުލަތް ކުރުމަށް ތުހުމަތު ސާބިތުކުރަން ކުރެވިއްޖެކަމަށް ބެލެވޭނެ ކަމަށެވެ.

16. އަދި އެ ސްޓޭޓްމަންޓުގެ 18 ވަނަ ސުވާލުގައި އަންނަނިވި ވާހަކަ ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

> "ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 115 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ދައުލަތްއަރިވެގެން ކުރިއަށްދާން ބޭނުން އޮތްގޮތް ބުނެދެއްވާ ހަދިޔާއެއް ގެ ގޮތުގައި ފަސްޓްރާޖީޓް ސްޓޭޓްމަންޓެވެ؛
>
> ދައުލަތުގައި ބައްޕަނުގެ ކަންތައް ނުވަތަ ޢަމަލުތަކެއް ކުރި ސާބިތުކުރަން ބޭނުންވޭތޯ؟
>
> މި ސްޓޭޓްމަންޓް ޖަވާބު ދިނުމުގައި ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ހެކިތަކުގެ ބަދަލުގައި ބޭނުންވެއެވެ. ކުރިން ބައްޕަވެރިޔާ ހެކިގެ ބަދަލުގައި ބޭނުންވާ ޤަވާޢިދުގެ މުޤައްދިމާގެ ދަށުން ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ.
>
> ދައުލަތް ގާއިމުކުރި ހުށަހެޅުއްވި އަރިހުގައި ތިމާއެނގި ހަމަ ވަގުތު ބޯޓު ޖަވާބުދާރީވި، އެހެން ހިސާބުން ކަންކުރީ ދައުލަތްކަމަށް ކަމެއް އަރިހުގައި އެނގޭގޮތަށް ހުރިތޯ؟
>
> މި ސްޓޭޓްމަންޓް ޖަވާބު ދިނުމުގައި ހުށަހެޅުއްވި އަރިހުގެ ބައްޕަގެ އަރިހަށް ދަނެ ގާއިމުކުރި ވަގުތު ޖަވާބުދާރީވެއެވެ. މި ވަގުތު ހުށަހެޅުއްވި ވަރުގަދަކަން ކުރުގެ އެނގޭގޮތަށް ހުރިކަމަކީ ސާބިތުވެއެވެ. ކަނޑު ހަމައެކަނި ވަކިން ވަގުތުކުރި ކުރު ސްޓޭޓްމަންޓް ނުވަތަ ނިންމުމުގެ ސާބިތު ކުރުމަށް ޤަވާޢިދުގެ މުޤައްދިމާގެ ދަށުން ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ."

17. ހުށަހަޅުއްވާ މައްސަލައަށް މި އެ ސްޓޭޓްމަންޓުގެ ތަފާސީލުކުރުމުން ފެނިގެންދިޔަ ގޮތުން ބަލާއިރު ދައުލަތުގައި ބައްޕަނުގެ ކަންތައް ނުވަތަ ޢަމަލުތަކެއް ކުރި ސާބިތުކުރަން ދައުލަތުން ހުށަހަޅަން ބޭނުންކުރި ހެކިތަކުގެ ކުރިމަތީގައިވެއެވެ. މި މައްސަލައިގައި ދިފާޢުގެ ވަކީލު ފާހަގަކުރެއްވި މައްޗަށް ދައުލަތުން ކުރިން ދައުލަތަކީ ވަގުތުން ކުރުގެ

ދަޢުވާއެވެ. މި ދަޢުވާކުރާ ސަރަޙައްދަކީ އަދި މާލެ، އިތުރުމިހާރާއެކު، 2023 ވަނަ އަހަރުގެ ފެބްރުއަރީ މަހާއި އޭޕްރީލް މަހާ ދެމެދު، އެކިފަހަރުމަތިން ޖިންސީގޮތުން، ޗާލިޖުކޮށް ގާތުގައި ހުރި ގޮތްތަކުގެ ތެރޭގައި އޮތް ކަމަށް ނަރުހަކުން ވަގުތު ނަގާފައިވާތީ ކަމަށް ދަޢުވާލިބުނު ދަރިކޮޅުން ހުށަހަޅާފައިވާ ދަޢުވާ ހާމަވެގެންދެއެވެ.[9] އަދި މި ދަޢުވާ ސާބިތުކުރުމަށް ދަޢުވާލިބޭ ހުށަހަޅާފައިވާ ހެކިތަކުގެ ތެރޭގައި ތަޙުޤީޤު މަރުޙަލާގައި އަދި މާރިޔާ އާ ކުރަން އިޢުތިރާފުވެފައިވާ ބަޔާނާއި ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ. މިގޮތުން އިތުރުން، ތަޙުޤީޤަށް ގޮތުގައި ދިން ހުށަހަޅާފައިވާ ހެކިބަސް އަދި މާރިޔާ ކަމަށް ނަރުހަކުން ގެންގޮސްކަމަށާއި[10]، އަދި ތަކެތި ވިއްކަން އުޅުނުކަން ސާބިތުކުރުމަށް[11] ހުށަހަޅާފައިވާ ހެކިތަކެވެ. މިހެކިތަކުގެ ޖުމްލަ ނަތީޖާއަކީ ތުހުމަތުކުރެވުނު އުޅުމާމެދު ހެކި ހުރިކަމެވެ. އަދި މިހެކި ތަކަން އެކަމުގެ ނުހިނގާކަމުން އެކަން ހިނގިކަން ގާތްކަމުން ބަލާފައެވެ.

18. މި މައްސަލައިގެ ދަރު ކުޑަ އިންސާފުގައި މަރުޙަލާގައި އަދި މާރިޔާގެ ފާޑުން ތަރުތީބުގައި ބެލިފައިވާ އިޢުތިރާފުން ދަޢުވާވެފައިވެއެވެ. އަދި ދަރު ކުޑަގެ ފަރިތަކާން އާ ވާރުތައިން ދިފާޢުގެ ބަލާތުން މައްސަލައިގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ދަޢުވާގައި ބަޔާންކުރާ ކަނޑައެޅޭ ނުލިބުނުކަން އެކަށީގެން ވުން ގާތްކަމުން ބަލަހައްޓާ ކަށަވަރުވުމުގައި އަދި މާރިޔާ ބަރުޖު މަރުޙަލާގައިވާ އިޢުތިރާފަށް ދިފާޢުގެ ތަރުޖަމާކުރުމަށް އިސްތިޢުނާފު ކުރުމާ ނިސްބަތުން 10 ވަނަ ނުކުތާއިން އެނގެންއޮވެއެވެ. އެ ނުކުތާގައިވަނީ،

> "ދަޢުވާ ހުށަހަޅާ ފަރާތުން ދަޢުވާކުރެވުނު ދަރުމައިގެ ތުހުމަތުތަކާ ބެހޭގޮތުން، އަދި މާރިޔާ ޖިންސީގޮތުން،
>
> ޗާލިޖުކޮށް ގޭގެ ގުޅުންހުރި އަދި މާރިޔާ ވަރަށް ނަރުހަކަށް ދަރިކޮޅުގެ ކާރިސާތައް ގެނެސްދިނީ އެވެ. ނުސީދާކޮށް
>
> އަދި މާރިޔާ ބަޔާނުގައި ދިރުމާ ބެހޭ އެކަށީގެންވޭ. މި މައްސަލައިގެ ބަޔާނުގައި އަދި މާރިޔާ ދިރުމާ
>
> ބެހޭކަމަށް، އިޢުތިރާފު ބެހޭ ދިނުމަށް ފުރުޞަތު އަންގައި، އަނިޔާވެރިކަމާ އަނިޔާގެން
>
> ސަލާމަތްވެގެން ތަޙުޤީޤު މަރުޙަލާގައި ދިރުމާ ބެހޭގޮތުގައި، ބަޔާނުގައި ފުރުޞަތު އިޢުތިރާފުން

---

[9] ފުލުސްސިޔާސަތުގެ ތަޙުޤީޤު ރިޕޯޓުގެ ނަންބަރު 715/2023/CRC/191 ތަޙުޤީޤު ރިޕޯޓު ޕޭޖު (17 ޖުލައި 2023)

[10] ޕޭޖް ނަންބަރު 10 ގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ލިޔު

[11] ޕޭޖް ނަންބަރު 18 ގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ލިޔު

ނުޖެހޭކަމަށް އަދި ދައުވާ ބުނެވުނު އިސްވެ، ވީމާ ސާބިތުކުރުމަށް ބޭނުން ހިފޭނެ އިތުރު ހެއްކެއް، ގެނައުމުގެ ހުށަހަޅާފައި ނުވެއެވެ. މި ޝަރީޢަތުގައި ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 74 ވަނަ މާއްދާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 52 ވަނަ މާއްދާއަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، އަދި ދައުވާ ސާބިތުކުރުމަށް މުޅި ދައުވާގެ އަސާސަށް ސާބިތުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ނެތް ހެކި ދޫކޮށްލުން ހުށަހަޅާފައިވާކަމަށް ބަލަން ނުކެވެ." މިހެންނެވެ.

19. މައްސަލައިގެ އިސްތިޢުނާފު މަރުޙަލާގައި ހުށަހެޅި ޝަރީޢަތުގެ ކުރިމަތިގައި ކަމެއްކަމަށް ވަކިން އިސްތިއުނާފީ ތަޙުޤީޤުކުރުން ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އިސްމާއީލް މުޙައްމަދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް[12] ފާސްކުރެއްވި ނިންމުމަކުން ދިރާސާކުރެއްވުން އެނގެއެވެ. އެ ފާސްކުރައްވާފައި ނުވަތަ ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި ޝަރީޢަތުގެ އިސްތިޢުނާފުގައި ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ނުވަތަ ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާ ހުށަހަޅާފައި ހެކި ނިންމުމުގައި އަދަދު ކަނޑާ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދިއްޖެ، މި މައްސަލައިގައި ވާހަކަ ދެއްކުމަށް ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 115 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން މައްސަލަ މަރުޙަލާ ނިންމަވައިގެން ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާ ހެކި ކުރިއަށްދާ ގޮތަށް ނިންމަވައިފިއެވެ. އެހެންކަމުން، މި މަރުޙަލާގައި ނުވަތަ އެއްވަރަކަށް ކުރިއަށް ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު ދަށުން ކުރިއަށްގެންދާކަމަށް ނިންމެވިއެވެ.

20. ދަޢުވާ ސާބިތުކުރުމަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ހެކިތަކާ އެކު އެންމެ މައްސަލަ ގެންދިޔުން އެއްވެސް ބަލައިގަތުން ދިރާސާކުރެއްވިއިރު، ދަޢުވާގެ ހެއްކާއި ގުޅޭ މައްސަލަ ފާސްކުރެވިފައި ނެތް ސާބިތުކުރުމާއި ގުޅޭ ހެކިތަކާއެކު އެ ހެކިތައް ނިންމަވަ ހުށަހެޅުމާއި ދަޢުވާ އިތުރަށް ކުރިއަށް ދެމެހެއްޓުން ނިންމުމަކީ ޤަރާރެއްގެ ހިނގާއާއެކު ހައިކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. ހަސަން އިބްރާހީމް[13] ޤަޟިއްޔާގެ 15 ވަނަ ނުކުތާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ، މި އުސޫލު ދަށް ކޯޓުގެ ޤަރާރާއި ޚިލާފުވާކަމަށް އަދި ދާއިރާ ކުރިޔާގައި ދިރާސާ ބަލައި އެކުލަވާލާފައިވާކަމަށް. ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލިސް ހަމަވުމާ އެކުން ތަރުތީބުގައި މިހާރު ވަޒަނު...

---

[12] [2022] SC 58

[13] ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު 2019/HC-A/360

[illegible] [illegible] ހެކި [illegible] ކަނޑައަޅާފައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible][14] މައްސަލައިގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މައްސަލައިގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

21. ހެކީގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މި މައްސަލައިގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

ނިންމަން ފެންނަގޮތް

22. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު B6(400-2023)/2023/01 "[illegible] [illegible] [illegible] މައްސަލަ ކުރިއަށް ނުގެންދެވޭނެކަމަށް ނިންމި ނިންމުން" އަދި ބާޠިލް ނިންމުމެއްކަމަށް ކަނޑައަޅައި، އަދި [illegible] [illegible] ދައުލަތުން ކޮށްފައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށް ކަނޑައަޅައި، މި ދަޢުވާ ބެލުމަށް [illegible] [illegible].

ފަނޑިޔާރު ޝުޖޫނު މުޙައްމަދުގެ ރައުޔު

23. މި މައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ތާއީދުކުރަމެވެ.

ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން މަޒީދުގެ ރައުޔު

24. މި މައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ތާއީދުކުރަމެވެ.

---

[14] ޤާނޫނު ނަންބަރު 11/2022 (ހެކީގެ ޤާނޫނު)ގެ 74 ވަނަ މާއްދާ

ޙުކުމް:

ދެންފަހު، ބަޔާންވެދިޔަ ސަބަބުތައް އެހެން ހުރުމުން، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު B6(400-2023)/2023/01 "ޤަޠުޢީ މިންގަނޑުން ބަލާއިރު މައްސަލަ ކުރިއަށް ނުގެންދެވޭނެކަމަށް ނިންމި ނިންމުން" އަދި ބާޠިލް [illegible] ކަނޑައަޅައި، [illegible] [illegible] އަދި [illegible] [illegible] ދައުލަތުން ކޮށްފައިވާ ވައްކަންކުރުމުގެ ދަޢުވާއަކީ ޤަޠުޢީ މިންގަނޑުން ކުރިއަށް ގެންދެވޭނެ [illegible] ކަމަށް ކަނޑައަޅައި، މި ދަޢުވާ ޙުކުމަށް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ މި ޤަޟިއްޔާ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާޤުން ޙުކުމް ކޮށްފީމެވެ.

މި ޤަޟިއްޔާ ބަލައި ޙުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު ހުޒައިފާ މުޙައްމަދު

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމް
(ރިޔާސަތު)

ފަނޑިޔާރު [illegible]